
Privim ca abonați pe D-nii ce vor bine vroi a primi două numere unul după altul.

La moartea Prea Cuvioșiei Sale

Prea Cuvioșica sa ieră egumenul unei mănăstiri.

În mănăstire nu ierău ațiția călugări. Ieră numai părintele *Dichemvire*, părintele *Năpădila* și părintele *Lichie*, toți slujitori ai beserecei; ieră părintele *Fasoluță*, părintele *Borcan* și fratele *Fesachi* ierău însărcinați cu iconomisirea internatului. În mănăstire ieră și o școală de scos preoți.

Acești părinți duceau o vieată poți să zici îngerească, așa de bine trăieau unul cu altul. Ori unde i-ai fi văzut, tot câte unul vedeai. Singurătate pustnicească. Singur în casă, singur în beciu, în sfârșit singur, singur și singur. Noroc de băieții din internat. Iei se mai duceau din când în când pe la sfinții părinți să se mai procopsască în cele duhovnicești; adecă: să frigă vr'o bucată de cîrnat, să befevr'un păhăraș de vin, ori să tragă vr'o țigărușă. Ba, ce zic ieu? Îmi aduc aminte că pe când ieră pe acolo părintele *Veritas* (nume latinesc), ieră nedespărțit de părintele *Dichemvire*. Cu odăile ședeau părete în părete și măcar că ușa îi despărțea, totu-și în ușa ieră borta cheieii. Amîndoi părinții își așezaseră paturile lîngă ușa potrivit cu capul în dreptul borței. Ieră lucru știut; cum veneau în casă, se așezau pe paturi și începeau să vorbească dintr'ale sfîntei Scripturi, se cînteau unul pe altul cu numele de porc, măgariu, dobitoc, și alte nume frumoase, mi se pare din Apocalips; ieră ca să întărească cele zise, ca niște frați în Hristos ce ierău, se stupeau pe borta cheieii.

Părintele *Dichemvire* alt-feliu ieră om tare bun. Avea vinul lui la beciu și nu scotea de cît cîte o cană, de trei ori pe zi. Învățase și Sf. sa o dată carte, numai n'avuse parte s'o sfîrșască din pricina grămaticeii.

„Înțeleg și ieu, zicea părintele *Dichemvire*, să învețe cine-va „a ceti, a scrie bine, dar să învețe grămaticea nu pricep!.. Ca „școlariu mă luasem și ieu cu ceialaltii și începusem a învăța „grămaticea. De învățat învățam ieu, de pildă cum zicea acolo: „*ieu dorm, tu dormi, iel doarme...*, ori: *șed, șezi, șede...*: dar în- „vățam și vedeam cu ochii cum mă prosteam. Cum dracul nu „te'i prosti cînd îi zice toată ziuica numai: *dorm, dorm, dorm?*!

„Bietul *Veritas* (părintele) de ce-i așa de prost?.. Numai din „pricina gramaticii.“

În sfârșit bietul părintele Dichemvire se plîngea că n'a avut parte să învețe. Până la atîta de reu nu-i părea, înse. În loc să-și bată capul cu gramatica, s'a făcut călugăr și a început, ca un adevărat creștin a stringe zimțșori puul, lîngă altul. Și acum așo de cite ori ieră vorbă de vre-o alegere de episcop, Sfinția sa zicea :

„Parcă dac'ași vrea; ieu n'ași putea să mă fac Vlădică!! „zeu! Adecă Silvestru ieră mai chipos de cit mine? Nici tu „statură, nici păr pe barbă și uscat ca un tir; iear despre par „rale, nici vorbă...“

În adevăr părintele Dichemvire avea barbă mare, statura naltă și ieră bine făcut, cred că ar fi fost bun de Vlădică, mai ales că și parale spunea că are. Chiar și cartea zicea Sfinția Sa că știea mai multă de cit alți Vlădici. Parcă-l aud și acum cum cetea la paști evanghelia în limba latinească și încheia la urmă : „*pac vobis*, vouă, ua, ua, ua...“

Părintele Napădă ieră cam nou pe acolo, adecă chiar nou, de abia de vr'o septămîna venise. Nici vin în peciū, nici nemica n'avea. Mîncă și iel de la masa băieților din internat. Glasul încă nu i-l auzise nimēn. Seda toată ziua în casă, numără mătănile și blăstăna pe egumen. „Nar n' mai ajuns să-l strămute din locușorū lăi și să-l aduca între străini“ Bietului părinte ieră urit a seda singur. Ieră călugăr Sf. Sa. Ba ieră și duhoynic.

Părintele Lichre încă ieră bun suflet, de om. Numecel n'ia leta auzea gura. Numai demmeata, înainte de a se duce la pivniță cît mai vorbea. Spunea că i se pare că chișea părintelui Dichemvire se potrivește la polobocul lui. Apoi cu inima plină de în-tristare pornea la pivniță. Se mai intrămă iel după aceea, nu-mai limba i se lega.

Remine părintele Fasolută și părintele Borcan.

Am spus că Sf. lor amîdoi ieră însărcinați cu iconomisirea internatului. Părintele Borcan aducea din tîrg, ieră subiconom; iear părintele Fasolută ca iconom cantarea nu cum va să scăpe vr'o fasolă mai mult. Se temea să nu se bolnăvească băieții de prea mare bielsug, îmbuibarea; zicea Sf. sa, ieste foarte rea. Cînd ieste omul o leacă mai flămînd îi mult mai deștept. În adevăr, sub părinteasca iconomisire și părintelui Fasolută băieții ieră foarte deștepti. Nici noaptea nu puteau dormi. Se gindeau numai pe unde ar putea trece gardul să și cumpere ce va de mîncare, de la vr'o erishia. Ca iconom, părintele Fasolută scoatea vin și pentru părintele egumenol. La masa Sf. sa de abea o gărafoară, putea să beie; iear în pivniță, treaba Sfinției sale.

Părintele Borcan mai mult prin țîrg umblă, cu căruța. Cum-
 pără de ale mîncării pentru internat, iar băutură doară pentru
 Sf. sa. Sărmanul părintele Borcan l Parcă-î vad: nalt, nalt, nalt,
 cu părul galban, cu barba galbana, galban la fața numai, cu nar-
 sul ros.

Cînd despre fratele Pesachi, iel făcea ascultare la trapeză,
 adevă la masa internatului, și ajută părintelui Fasoluța, cînd ie-
 ră, de pildă, un caz grabnic, să scoată vr un ulcior din beciu.

* *

„Peotni treitute să fie pildă de evlavie. Teste adevărat că
 „omul își are căderile și părțile lui slabe; înseși nici o dată nu
 „trebuie să știe stînga ce toface înreaptă. Așa zicea Prea Cuvio-
 șiea sa și vorba ei o ținea. Chiar dacă și avea căderile și par-
 țile lui slabe, potrivea să nu înai stie chinane. Cel care mai știe
 cite ce va iera, părintele Fasoluța, iconomul.

Nu știu, mai fusese părintele Fasoluța iconom și unde va ori
 nu, dar binea pricepea iconomia, întrecea pîna și pe Prea Cuvio-
 șiea Sa.

Prea Cuvioșiea sa, cum începă să se desprimă vîreze, pune
 la arat și la semănat grădina și ceirul—locul mănăstirei. Semăna
 cartofe, fasole, stele și mai cu samă stafele. Le lucrea cu slugile
 internatului, dădea mîncare tot din internat, celor tîcmea la
 lucru, și toamna după ce se stringea de pe cîmp, le vindea tot
 internatului, cu un preț mai efîn, adevă cum, cor preocupă. Ami
 ceasta iera iconomie negresit. Apoi iconomie mai făcea și parin-
 tele Fasoluța cu cantariul. Iera iconomicos Prea Cuvioșiea, și
 și iera iconomicos numai din pricină că, ura pe spîmîntul lui
 rește, dacă n'ar fi avut Prea Cuv sa de vînzare, ar fi trebuit să
 cumpere de la alții. Pe lîngă acestea, nu se putea zice că dacă
 Prea Cuv sa făcea semănătură, îl ținea mai mult țat, dacit făc
 Slugile internatului ori ar fi lucrat la cîmp ori nu, tot ierau plă-
 tite. Și slugi ierau de ajuns. Prea Cuv sa avea în vedere în tot
 deauna să scrie în buget slughe mai multe, de cît ierau, iar
 slugi ținea cite socotea cu cală. Și dacă vre una din sa purtă
 bine, o dădea alară. Mai în fe care lună se schimbau rîndașii.
 Ședeau cite două, trei săptămîni și cînd aproape să împlinească luna
 le dădea drumul. Pentru ce să le plătescă luna, dacă n'au îm-
 plinit o? Prea Cuv sa nu vrea să se joace cu banii statului. Cine
 nu lucrează nu trebuie să mînce. Prea Cuv sa cerea muncă
 iar cit despre leața nu se scumpea, făcea tocmeală să plătescă
 cit cereau. Așa de pildă odată venise un om să între rîndaș Prea
 Cuv sa: „Aice leața rîndașului ieste patru-zeci de lei rechit

Omul se gîndi ce se mai gîndi, se mai scărpină în cap și în sfîrșit zise, că nu se împacă numai cu atîta leafă.

— Ieu părinte, nu pot cu patru-zeci de lei. Dacă-mi dați un galbăn bătut mă prind.

— Bine, zise Prea Cuv. sa. Nu s'a scumpit de loc. A hotărît să-i deie un galbăn. Nu-i vorbă că galbănu nu l'a mai luat iel, adecă n'a luat nemică, pentru că n'a împlinit luna.

Pe lîngă acestea Prea cuv. sa ieră om darnic.

În internat ca în internat ierău băieții din toate părțile, ierău și de pe la munte.

O odaie alătura cu acele în cari ședea Prea cuv. sa, adecă chiar biblioteca școlei ieră plină de găvânoase de dulceți, de putini cu unt, beșici cu brînză și altele. Beșicele de brînză nu-s ca bani, să-i poți mistui ori unde, trebuie ori cum să-i pui într'un loc mai mare unde-va. Ceii ce aveau copii la școală, ca părinții, nu le dădea mîna să vie la Prea Cuv. sa cu mîna goală, aduceau și ieii ce puteau. Prea Cuv. sa ieră-și ieră destul de bine crescut ca să le poată primi.

Aceste înse nu le ținea numai pentru dînsul.

În mănăstire se făceau două mese: masa de sus unde ședea părintele egumen care ieră și Directorul școlei, șef-pedagogul, iconomul și din cînd în cînd cite un profesor; masa de jos ieră masa internatului unde mîncău școlarii cu pedagogii lor.

Acei de la masa de jos aveau cite cinci zeci și cinci de bani pe zi; cei de la masa de sus cite trei-zeci. Ca să nu se mai facă, înse încurcătură, părintele egumenul orînduise să facă tovărășie. Ceii de la masa de sus mîncău ce voiau și celor de la masa de jos le dădeau ce puteau și se plătea la un loc.

Brînză, untul, păstrămurile și cite mai avea părintele egumenul le dădea la masa de sus cu prețul cu care socotea Prea Cuv. Sa.

Prea Cuv. sa, D-zeu să-l ierte, ieră un om ca de vr'o patru-zeci și cinci de ani, uscăcios, la față smolit și nalt. Parcă-l vîd cum se primblă prin cerdac cu capul gol, numai într'o reverendă neagră și încins cu un brîu roș, semn de teolog de prin Bucovina, Ieră teolog. Avea multe scrieri pe cari nu le tipărise încă, cunoștea bine istoria creștinismului și Geografia.

Pe lîngă acestea știe multe lucruri practice.

Pătise multe. Ieră om simțitoriu și multe împrejurări îl făceau să lăcrămeze.

Cînd venise Prea Cuv. Sa pe acolo, părintele Dichemvire și alții ziceau că avea numai o giubea.

Ca egumen și Director al școlei înse, în vr'o trei ani și jumătate, cu iconomia cu una alta, strînsese cite-va părăluțe

sărmanul. Trăsură cu cai, vr'o patru mii de galbeni puși în tovarășie la posesia unei moșii, vin la pivniță avea, și straie — când le scotea la soare umplea cerdacul și ferestrele de blănuri scumpe și de mătăsuri.

„— În zădar mai ostenește omul în lumea aceasta.. Vra să „ajungă cutare ori cutare rang. Ba trăsură cată să-și facă, ori „haine să aibă, ori moșii, ori acareturi, de ce folos? Deșertăciuni! „Da, deșertăciuni“, zicea Prea Cuv. sa, când auzea trăgînd clopotul vre-unui mort și începea să lăcrămeze. Mai pe urmă înse, zicea să-i înhăme caii să meargă la moșie. Ca toți oamenii uită și îel și-și cată de treabă. Mulți supuși de-ai săi ar fi dorit să-i fie în loc. Fie-care ar fi voit să fie o cauă înaintea celorlalți; dar ce-i de făcut? Până să fie, trebuiau să răbde. Mergeau gheboși și cu mîna la piept pe dinaintea Prea Cuv. sale, până ce nu mai vedeau bine. Ziceau, înse, și ieși pe din dos cite le veneau la gură. Unii ziceau că Prea Cuv. sa ar fi țigan; alții că ar fi fost cătană prin țara nemțască; alții vr'un iezuit pripășit prin Moldova. Cît despre școlari, ieși își scrieau părerile pe păreți. Numai cu masă, cu încălzitul și cu disciplina nu se mulțameau băieții, alt-feliu ziceau că Prea Cuv. sa ie bun om, numai de nu i-ar muri mulți înaintea. Adecă ziceau și ieși cum ziceau toți ceialalți, mai ales că de cînd venise Prea Cuv. sa Director, posturile și rugăciunile se înmulțiseră mai al dracului de cît seminția lui Avraam.

Cu vr'o săptămînă înaintea de sf. Gheorghe Prea Cuv. Sa fusese la moșie; și se vede ca să-și pregătească intrarea în fericirea veșnică, umblă o zi întreagă măsurînd moșiea. Vremea ieră cam rece. Osteneala neobișnuită și vîntul, poate ajutat și de vr'o boală mai veche, îl puseră în pat. Chieamă doctor, adă doctorii, fă fededeie—degeaba. Pe fie-care ceas boala se întărește mai mult, doctoriele nu mai folosesc și cucoveica cîntă pe casa Prea Cuv. oșiei Sale.

Acuma se încep zilele de izbeliște.

Toți părinții din mănăstire umblau parcă ierău bătuti.

„— Sărmanul Prea Cuv. sa, ieră bun om, ziceau ieși. Parcă poți „găsi oameni sfinți!? Unul are una, altul alta și pace. Așa-i lumea. De lacom..... tot omul ie lacom. Și dacă ieră cam iute, „avea cel puțin cuvinte dulci. Dar dacă moare ieși, cine știe „cine vine?“

Sînt prilejuri în care ie cam greu să te hotărești și să spui ce-vă răsPICat. Acela, bună oară despre care-i vorba, ieste bolnav. Dacă ar fi să moară, calea valea, ai putea vorbi ori-ce de dînsul; dar dacă se îndreaptă și află? Ai pațit'o? Să-l lauzi prea din cale afară ieră nu merge: Se poate să moară și cel ce va veni

după dînsul să prindă poxie pe tine. Așa păteau și părinții de sub egumenia Prea Cuv. Sale.

Părintele Fasolută și părintele Borcan erau încă în mai mare primejdie. Erau cu grija în spate că de va veni alt egumen îi poate sufla din slujba internatului ca să-și aducă oamenii lui.

Mai reu încă:

Părintele Fasolută scăpase, fără nici un înscris cite-va sutișoare de galbeni în mîna Prea Cuv. Sale, și se temea că nu-i va mai vedea.

Prin ogradă începe a mirosi a colivă și cu aceasta încep și vizitele prietenilor celor mai de aproape ai Prea Cuv. Sale.

Întăiu și întăiu tovarășii în mîna căzora Prea Cuv. Sale pușese banii pentru înposesierea moșiei, vin să-și închidă ochii; ieră vr'o testea de creditori, vin să-și deie șărutarea cea mai de pe urmă și să-și ceară părinteasca Prea Cuv. Sale binecuvîntare în chip de iscălitură pe înscrisurile cu cari puteau să se despăgubească după moartea lui. În rîndul acestora ieră și părintele Fasolută.

Bietul părintele Fasolută! Mare dumpănă! La mai trecut! Grija sutișoarelor ce le dăduse spre păstrare în mîna Prea Cuv. Sale, îi otrăvea sufletul. Prea Cuv. Sale nu pomenea nimic de dînsule. Să le ceară, nu-i dădea mîna, cînd Prea Cuv. Sale ieră pe patul morței, iel să aibă grija paralelor? Mai ales că Prea Cuv. Sale nici nu vra să-i aducă cine-va aminte de moartea Cumăie mai reu. Cel mai blind și mai pașnic om ieră părintele Fasolută, dar cînd auzi într'o zi pe un oare-carele zicînd că mai bine ar fi să moară Prea Cuv. Sale de cît să se mai chinuască, zise și, dacă iești nebun păzește-ți gura, să nu-ți dai peste om.

Altă dată să-l fi picurat cu lumînarea, nlar fi zis (asemenea vorbe, dar atunci uitase totul.

Uitase, căci, după ce iel, cogemite om bătrîn și cinstit, stîr-cise vr'o jumătate de zi înaintea Prea Cuv. Sale, îi veni și lui rîndul să-l întrebze cum rămîne cu sutișoarele și-i întrebă.

— Ah! Nenorocitul de mine! făcu Prea Cuv. Sale. Sa cu tonul său plîngătoriu. Nu mi-am putut inchipui că tu vei fi Iuda! Nu mă nuăduși. Pieri de dinnaintea mea, ticăloase!

Mai pe urmă prin stăruința altora căpătă la mîna o fituică cu iscălitura Prea Cuv. Sale, dar căpătă și o tusa care-l făcu să sada vr'o septămina de zile învălit în piei de oaie.

Ieră în ajunul Sf. Gheorghe.

Sus ierău tovarășii și creditorii.

Prin cerdac, jos, cîți-va curioși cari aveau gînd să între e-gumeni se primblau vorbind despre vreme, despre războaiele din Spania și nici un cuvînt despre directoratul școlii.

Prin fundul cerdacului se vedeau sfinții părinți strîngîndu-și la piept, rasele poală peste poală și mergînd sus la Prea Cuv. Sa să capete, ca niște frați duhovnicești iertarea Prea Cuv. Sale și vr'o giubea blănită.

Maî încolò, prin dosul păreților pe la fie-care colț, cite un cird de băieți întrebau care de care, a murit? a murit? Iear la ușa besericei pălamarul cu chieea besericei în mină ședea gata să alerge la clopote îndată ce va auzi că pe Prea Cuv. Sa la l'a tertat D-zen.

După ce iești pălamarul și te' spetești cărînd la apă, mătu-rînd și stergînd, la sfeșnice, să n'ai parte măcar de un bacșiș de la clopote?! Se' ntelege găina se hrănește de unde scurmă. Bie-tul pălamarul făcea aceasta din cinstea și dragostea ce avea de Prea Cuv. Sa. Șederea lui cu chieea în mină imi amintea cum un biet cine a dormit vr'o trei zile pe cîmp păzînd un cal bolnav al lunuî megies și nu s'a depărtat de iel până ce nu l'a văzut mort și mîncat.

Maî spre sară trăsurile încep a trage la scară. Prietenii Prea Cuv. Sale și ceialaltii prea curioși cari veniseră să-l vadă se călătoresc. După dinșii plecară și doctorii; iear mulțimea celor localnici cari așteptau prin cerdac începe a se împrăstia și a se duce fie-care prin casele lor cu un feliu de nemulțămire văzută, ca și cum ar n' zis: Se vede că nici astă-zi n'are de gînd să moară.

Reste vr'o jumătate de ceas totul ieră în liniște. Nicăiurea nu mai vedeai cite doi. Chiar cînd se întilneau nu mai vorbeau nemic. In locul credinței nestrămutate de mai înaintea că Prea Cuv. Sa va lăsa sănătate, indoeala cuprinsese sufletele tuturor. Dacă mai deschidea care-va gura, o deschidea, doar numai să zică: „Cine știe să manut, poate se' va îndreptă!!“

Liniștea înse nu ținu mult.

Clopotele începură a resună și un vuiet de toacă se auzea tocmai în odarea Prea Cuv. Sale. Prea Cuv. Sa trecuse cătră Domnul.

Mr'o patru părinți duceau întins pe o usă îmășurat în negru trupul Prea Cuv. Sale; iear pălamarul mergea înaintea cu toaca. Aceasta e cinstea cinului călugăresc de a-l duce cu toaca la be-serică și viu și mort.

L'au dus. L'au așezat în pridvorul besericei.

Un sfeșnic la cap, un tetrapod cu o psaltire, iată totul ce i se dăduse în această lume în schimbul rangului, al trăsurei și al moșiei.

D-zeu să-l ierte și să-l odihnească.

Prea Cuv. Sa a trecut la locul de odihnă, iear ceialaltți au
remas de izbeliște.

Ziua năcazului a sosit, Doamne, Doamne, cine va suferi ?

(Va urmă)

T. D. Speranță.

Din poeziile lui Eminescu

Cine ie de vină pentru boala lui Eminescu vom că-
ută să aflăm altă dată, acuma vom publică după „Con-
vorbiri literare“ cite-va din scrierile lui, pentru ca să
vadă acei din cetitorii noștri cari nu cunosc dacă E-
minescu a fost un pretins poet ori un poet adevărat.
Dl Macedonschi a reușit în sfârșit a împlia cupa răbdă-
rei și prin infamia din urmă a silit pe mulți dintre
membrii societății „Literatoriul“ să-și dea dimisie, ba
chiar și dintre colaboratori au simțit unii că nu le face cinste
a scrie alături cu asemenea om și au dat dimisie, între
acești din urmă voiți cită pe d-l *Constantinescu Teleor,*
Djuvara, Iancovescu. Tot iese prin urmare simțire în i-
nimele oamenilor, nenorocirea lui Eminescu nu i-a făcut
pe toți să-l batjocorească, siguri de a rămănea nepe-
depsiti.

Ieată începem cu scrisorile poetului.

Scrisoarea Intăia.

Cînd cu gene ostenite sara suflu 'n luminare
Doar ceasornicul urmează lung'a timpului cărare
Căci perdelele 'ntr'o parte cînd le dai, și în odaie
Luna varsă peste toate voluptoasa ieî văpaie
Iea din noaptea amintirei o vecie 'ntreagă scoate
De dureri pe cari înse le simțim ca'n vis pe toate.

Lună tu stăpîna mării, pe a lunei boltă luneci
Și gîndirilor dînd vieată, suferințele întuneci.

Mii pustiuri scînteiază sub lumina ta fecioară
Și cîți codri-ascund în umbră strălucire de izvoare
Peste cîte mii de valuri stăpînirea ta străbate,
Cînd plutești pe mișcătoarea mărilor singurătate !
Cîte țermuri înflorite, ce palate și cetăți
Străbătute de-al tău farmec ție singură-ți arăți !
Și în cîte mii de case lin pătruns-ai prin ferești
Cîte frunți pline de gînduri gînditoare le privești !
Vezi pe-un rege ce'mpînzește globu 'n planuri pe un veac
Cînd la ziua cea de mine abia cugetă un sărac....
Deși trepte osebite le-au ieșit din urnă sorței
De-opotrivă-î stăpînește raza ta și genul morței ;
La acela-și șir de patimi de-opotrivă fiind robi
Fie slabi, fie puternici, fie genii orî neghiobi !
Unul caută 'n oglindă de-și buclează al său păr ;
Altul caută în lume și în vreme adevăr,
De pe galbenele file iel adună mii de coji
A lor nume trecătoare le însamnă pe răboj ;
Iară altu 'mparte lumea de pe scîndura tărăbii
Socotind cît aur marea poartă 'n negrele-î corăbii
Iear colo bătrînul dascăl cu-a lui haină roasă'n coate
Intr'uu calcul fără capăt tot socoate și socoate
Și de frig la piept și 'ncheie tremurînd halatul vechiu
Își înfundă gîtu'n guler și bumbacul în urechi
Uscățiv așa cum iese, girbovit și de nemic
Universul fără margini ie în degetul lui mic ;
Căci sub frunte-î viitorul și trecutul se încheagă
Noaptea-adînc'a veșniciei iel în șiruri o desleagă ;
Precum Atlas în vechime sprijinea ceriul pe umăr
Așa iel sprijină lumea și vecia într'un număr.

Pe cînd luna strălucește peste-a tomurilor bracuri
Intr'o clipă-l poartă gîndul îndărăt cu mii de veacuri
La 'nceput pe cînd ființa nu iera nici neființă
Pe cînd totul iera lipsă de viață și voință,
Cînd nu s'ascundea nemica deși tot irea ascuns....
Cînd pătruns de sine însu-și odihnea cel nepătruns.
Fu prăpastie ? genune ? Fu noian îutins de apă ?
N'a fost lume pricepută și nici minte s'o priceapă,
Căci iera în întuneric ca o mare făr'o rază.
Dar nici de văzut nu fuse și nici ochiul care s'o vază.
Umbra celor nefăcute nu 'ncepuse-a se desface
Și în sine împăcată stăpînea eterna pace !....
Dar de-oadt'un punct se mișcă.... cel întâiu și singur ; Iată-l

Cum din hads face muma și iară țel devine țată...
 Puteti zece de mioraie mult mai slab ca boaba pumei
 ! Les stăpina fără margini pe a marginile lunții
 De atunci negura te ține se ședea în fuzii
 ! De atunci resare în meșuri și bare și stăbii
 De atunci și până astăzi coloni de lumi pierdate
 ! Și din surse vâi de hads pe cărări nepamdisute
 Simtătrăse în viață de um dor nemărginit. ba
 Ieartă lumea astă mare și nă copănaie lunții
 Fațem pe pământul nostru moșuțoale de țărni
 Microscopic pe țărni neguște și învâțate și
 Ne studeam generații și ne credem mindații
 Mșuț de o zi pe o lume mică de se măsură cu cotul
 In acea nemărginire ne înărbim uitând cu totul
 Cum că lumea asta întreagă se o alipă suspendată
 Că părătu și în marea înbureric se arată. rol A
 Păcusa pulbera se joacă în limpezul ulei razd
 Mă de fire viorie se cu raza încetează, ba
 Astă felu, sint la învesnicie și moarte purtarea
 Avam clipa, avem raza, bare tot înău ține în cău
 Cum se o stingă totu și pără de ca o umbra înbureric
 Că în viața ală ne ține, și în vîșul cel și mioraie
 In prezent ce țată ală și se oprește a savimie
 Ci înă o alipă țindu-li de ca o mioraie de țărni
 Șoarele i ce a ține mindații și vede trist și orș
 Cum se o chide ță țărni și pînă moșuțoale de țărni
 Cum planete și în țărni și se asviră țărni în țărni
 Iei din țărni și se asviră țărni și se asviră țărni
 Iar catapiteazma lumii în adinc s'au înegrit
 Ca și frunzele de țărni toate stelele au pierit
 Împuț și moșuț și țărni și se asviră țărni
 Căci nimic nu se întâmplă în întinderea pustie
 Și în noaptea ne ține țărni eade, totu țărni
 Căci în sine împacă țărni și se asviră țărni
 Incepînd la țărni și se asviră țărni
 Și suind în susul scării pînă la frunzele țărni
 De a țărni lor enigmă și vedem pe țărni
 Fără a ști să spunem care ar fi mai ne țărni
 Unu țărni în țărni tot astfel precum țărni în țărni
 De asupra țărni se ridică cine poate,

Pe cind, alții stind în umbră și cu inima zmerită
Nestiuți se pierd în taină, ca și spuma mării
Ce-o să-i pese, soartei, qarbe, ce vorzici sau feci gindesc?..
Ca și vintu'n valuri, trece peste trailul rostenești
Fericescă-l, scriitorii, toată lumea recunoască-
Ce-o să aibă din aceste pentru iel, batrinul dascăl?
Nemurire se va zice, țieste drept că viața ntreagă
Ca și edera de-un arbor, de-o idee i se leagă.
„De-oiu muri-și zice n sine—al meu nune o să-l poarte
„Secolii din gură'n gură și lor ducă mai departe
„De a pururi pretutideni în ungherul unor crieri
„S-or găsi, cu al meu nune adăpost a mele scrieri!
O sărmane! ții tu minte cite'n lume-ai auzit,
Ce-ți trecu pe dinnante, cite singur ai vorhit?
Prea puțin. De ici, de colo de imagine o fașie
Vre o umbră de gindire, or un petic de hirtie
Si cind propria ta viață singur n-o stii pe de rost
O să-și bată alții, capul s'o pătrundă, cum a fost?
Poate vre-un pendant cu ochii ce-i verzi, peste un veac,
Pintre tomuri prăcuite asezat și iel, un braț
Aticismul limbii tale, o să-l pună la cintariu,
Colbul ridicat din carte-ți, l'o suflă din ochelari,
Si te-o stringe n două siruri, asezindu-te la coadă
In vr'o notă prizantă, sub o pagină, heroadă
Poți zidi o lume ntreagă, poți s'o sfărmi... or ce-ai spune
Peste toate o lopată de țerină se depune.
Mina care-a dorit sceptrul universului și giuduri
Ce-au cuprins tot universul incap bine'n patru scinduri....
Or să-și vie pe-a ta urma in convoiu de-nmormintare,
Splendid ca o ironie cu priviri nepăsătoare...
Ieai de-asupra tuturor a va vorbi vr un mitei
Nu slăvindu-te pe tine... nstruindu-se pre iel
Sub al numelui tau umbră. Teata tot ze te așteaptă,
Ba să vezi... posteritatea țieste încă și mai înreaptă.
Nepuțind să te ajunga, crezi c-or vrea să te admire?
Iei vor aplauda de sigur biografia sultire
Care s'o ncerca s'arate ca n'ai fost vr un lucru mare
C'ai fost om cum sint și dișii. Maguli, ie fie care
C'a n'ai fost, mai mult ca dișii. Si prostatecele nări
Si le umfla or și cine in savante adunari

Cînd de bine se vorbește, l'a 'nțeles de mai 'nainte
C'o ironică grimasă să te laude 'n cuvinte.
Ast-feliu încăput pe mina a ori-cărui te va drege
Rele-or zice că sînt toate cîte nu vor înțelege. . . .
Dar afară de acestea, vor căta vieții tale
Să-i găsească pete multe, reuțăți și mici scandale,
Astea toata te apropie de dînșii Nu lumina
Ce în lume-ai revărsat'o, ci păcatele și vina,
Oboseala, slăbiciunea, toate relele ce sînt
Intr'un mod fatal legate de o mină de pămînt,
Toate miclele mizerii unui suflet chinuit
Mult mai mult îi va atrage de cît tot ce ai gîndit.

.

Între ziduri, pîntre arbori ce se scutură de floare
Cum revarsă luna plină liniștită ieî splendoare,
Și din noaptea amintirei miî de doruri ieă ne scoate;
Amorțită li-î durerea, le simțim ca'n vis pe toate,
Căci în propria-ne lume ieă deschide poarta 'ntrărei
Și ridică miî de umbre după stînsul luminărei . . .
Miî pustiuiri scînteează sub lumina ta fecioară
Și cîți codri-ascund în umbră strălucire de izvoare!
Peste cîte miî de valuri stăpînirea ta străbate
Cînd plutești pe mișcătoarea mărilor singurătate,
Și pe toți ce'n astă lume sînt supuși puterei sorței
De-o potrivă-î stăpînește raza ta și geniul morței!

Scrisoarea a doua.

De ce pana mea remîne în cerneală mă întrebî?
De ce ritmul nu m'abate cu ispita-i de la trebî
De ce dorm îngrămădite între galbenele file
Iambii suitori, troheii, săltărețele dactile?
Dacă tu știeai problema astei vieți cu care lupt
Ai vedea, că am cuvinte pana chiar să o fi rupt
Căci întreb, la ce-am începe să 'ncercăm în luptă dreaptă
A turna în formă nouă limba veche și 'nțeleaptă.
Acea tainică simțire care doarme'n a ta arfă
În cuplete de teatru s'o desfac ca pe o marfă
Cînd cu sete caut forma ce să poată să le'ncapă

Să le scrii cum cere lumea vre-o istorie pe apă?
Inse tu îmi vei răspunde, că ie bine, ca în lume
Prin frumoasă stihuire să pătrunză al meu nume
Să-mi atrag luare-aminte a bărbaților din țară
Să-mi dedic a mele versuri — la cucoane, — bună oară
Si desgustul meu din suflet să-l împac prin a mea minte.
Dragul meu cărarea asta s'a bătut de mai înainte
Noi avem în veacul nostru acel soiü ciudat de barzi
Cari încearcă prin poeme să devie cumularzi
Inchinînd ale lor versuri la puternici, la cucoane
Sînt cîntați în cafenele și fac zgomot în saloane;
Iear cărările vieții fiind grele și înguste
Iei încearcă să le treacă prin protecție de fuste,
Dedicînd broșuri la dame ai căror bărbați iei speră
C'ajungînd cînd-va miniștri le-or deschide carieră.

De ce nu voiü pentru nume pentru glorie să scriu ?
Oare glorie să fie a vorbi într'un pustiu ?
A-zî cînd patimilor proprii muritorii toți sînt robi
Gloria-i închipuire ce o mie de neghiobi
Idolului lor închină numind mare pe-un pitic
Ce-o beșică ie, de spumă într'un secul de nemic.

Incordă-voiu a mea liră să cînt dragostea?—Un lanț
Ce se 'mparte cu frăție între doi și trei amanți.
Ce? Să 'ngini pe coardă dulce că de voe te-ai adaos
La cel cor ce 'n operetă e condus de Menelaos ?
A-zî adese-orî femea ca și lumea e o școală
Unde'nveți numai durere, înjosire și sपोeală
La aceste academii de științi a zinei Vineri

Tot mai des se părăndează și din tineri în mai tineri
Tu le vezi primblînd elevii cei imberbi in al lor clas
Până cînd din școala toată o ruină a remas.

Vai! tot mai gîndești la anii cînd visam în academii
Ascultînd pe vechii dascăli cîrpocînd la haina vremei
Ale clipelor cadavre din volume stînd s'adune
Și-n a lucrurilor petici căutînd înțelepciune ?
Cu murmurele lor blînde un izvor de horum-harum
Cîștigînd cu clipoceală nervum rerum gerendarum.
Cu evlavie adîncă ne'nvățau al minții scriptet
Legănînd cînd o planetă, cînd pe-un rege din Egiptet.

Parcă'l văd pe astronomul cu al negurei repaos
 Cum ușor se scutură din ochii săi
 Și cum neagră veșnicie, mi-o întinde în vătaș
 Că epocelor senin și al mărgălețelor
 Atunci lumea în scâpă înălțate
 De sântă țării, ca Galileo, cal comedier
 Și deșguratul mien din suflet să l'impac prin

Amețiți de vise în barbă de păneți, de colbul
 Confundări pe bituri de sașă cu un traru mincat
 Și privind pân în tavan, și pe de pînă în
 Ascultam pona și în răsunat
 Și pe marginea de cașă se vorbă
 Cătră vre-o trandafir de să se
 Imi plutea pe așchii de tavan
 Ba un soare pe așchii de tavan
 Scîrțirea dărească de să se
 Vedeam valuri verzi de grîne, undioarea unei inști.

Capul greș cădea pe banca, păreau un ateu în
 Cînd sună steam că răsună trebură
 A-zi cînd pînă în tavan
 Atunci lumea cea comună a visă
 Și din contra cea comună a visă
 A-zi abia vedeam că răsună trebură
 Cea ce poate să convie unei inime oneste

Iear în lumea cea comună a visă
 Căci de al cîmva iuzii deșt pierdut și iesti ridicul

Și de-acea de-azi nainte poți să nu mă intră
 De ce ritmul nu mi abate cu ispită de la trebură
 De ce dorm în gramadite între galbenele file
 Iambii suitori, trebură și sălăretele dactile
 De-oiu urmă să scriu în versuri teamă-mi ie ca nu cumvâ
 Oamenii din ziua de-astă-zi să mă neapă a lăudă
 Dacă pot cu usurintă și cu zîmbet a lor
 Laudele lor de sigur m'ar mahni peste măsură
 Până cînd din trebură

(Va urma) X

Vegustorie

Vă! tot mă gîndesc la anii cînd visam în acedemii
 Ascultînd pe vechii dascăli cînd vorbă
 Ale clipeilor cadavre din volume stînd s'adun
 Și-a a lucrurilor petici cîntînd (Anecdotele)
 Cu murmurare lor blînde un izvor de horum-horum
 Cîștigînd cu clipeoză neapă a lăudă
 Cu elavie rădăcă neapă a lăudă
 Peșănd cînd o planetă, cînd pe-un rege din țigipet

Și-o ducea..; dar unde nu știu, treaba lui,
La boeriu la curte ori mai știu tu cui?

Cum mergea cu dinsa se 'ntîmplă să treacă
Pe la crîsmă tocmai, poposește-oleacă

Trage-o fiușcă omul și 'nsfîrșit s'apucă
Să-și aprindă pipa ș'apoi să se ducă

Cînd colò jidanul, bun de cap, cumîntă
Incepù cu vorbă și cu dalcî cuvinte
Să-i succescă mintea, știi cu măestrie
Doar ar vra să-l ieie în tovarășie.

Ba ți-s frate, ba prieten, ba cunosc pe tata-tău
Ba pe mă-ta, ba femeea, și pe cine mai știu tu
Și-i tot spune și-i tot toacă de femea de copî
Că-i cunoaște pîn la unul și pe morți și pe cei vii.
Tot îi cîntă și cu 'ncetul îl îndeamnă să să beie
Și-l cînsteste și-l pofteste cam cu sila tot să iei

Omul mai răspunde: lasă, mulțămesc

Ba destul, ba ieartă, că mă amestec în
Iear jidanul pace. Nu mai isprăvesc

Tot îi dă să beie hojma și-i vorbește
Că-i ie drag de dînsul, de copîii lui

Și ca iel de treabă om în lume nu-i
Ș'apoi mai cu 'ncetul începù să-i zică:

Ca să-l iea tovarăș; căci-alt feliu ier frîc
Nu cum-va să piardă vulpea pe nemîc

Zice că iel știe la negoț mai bine
Și că nici prin minte poate lui nu-i

Cum se 'ntoarce lucrul:
„Vezi te duc la curte

„Spui acolo una, două vorbe scurte
„Și sfirșești. Boierul strigă că să vie

„Să-ți iea vulpea, ș'apoi îți dă săctie
„Vr'un bacșis acolo, ochișor de băgare

„Si-ți mai mulțămeste. Dar te doare 'n pungă
„Ca să-i dai din mină tot în dam Toimcală

„Să mai faci, nu-ți vine iar la socoteală
„Ti-i stăpîn, la dracul leu gîndesc omălbine

„La vînzarea asta să mă bașc pe omălbine
„Să vorbesc cu dînsul, dacă vrăi s'ascuți

„Banî să iei pe vulpea împătrit înăuntru
Și 'ntr'un suflet făr de veste numai cit ai fi clipit

Cam de-odată omul nu se prea 'nvoiește,
Dar la urmă nu știu cum se răzgîndește
Și 'nsfirșit cu 'ncetul tot se tălmăcesc
Și se pun la cale până se 'nvoiesc.

Iear apoi la cale după ce s'au pus
La boieriū cu vulpea amîndoi s'au dus,
Și jidanu'ndată mers'a 'ncurte sus.

Ce-a făcut acolo, ce va fi vorbit,
Tîrgul cu boieriul înse a isprăvit,
Deci boieriul chieamă și pe om să știe.
Mulțamit cu prețul dacă vra să fie.
Prețul de o dată i l-a spus și lui
Iear apoi întrebă :

„Bade ian să-mi spui
„De te 'mpaci, de-ți vine cu așa tocmeală
„Cum vorbit'am,

Omu-și face socoteală
Parcă ce să zică nu prea mult gîndește
Și cu cușma 'n mină astfelii îi grăește:

„Ieu, cucoane drept să-ți spun,
„Poate prost îs ori nebun,
„Dar acum m'am săturat
„Tot părăle de luat ;
„Și mai bine mă gîndesc
„Cum să zic să nu greșesc,
„Că sînteți boeriū mărit
„Și de multe feți cînstit,
„De cît bani, acuma, zeu,
„Vr'o bătaie-ași vra să ieu.“

Omul zice, iear jidanul cînd aude se 'ncrucește,
Curg sudori pe iel ca bobul și ca ceara 'ngălbeneste.
Pe țeran privindu-l galiș, „mă rog, zice, Dumi-tale
Nu luă bătaie, bade. Zeu, mai bine iea părăle.
Iear boieriul zice :

„Bine. Cum voiți așa vă fac.
„Sînt om bun. V'ascult cum ziceți, numai doară să vă 'mpac.
„— Ai, ai, ai, jidanul zice, mă rog, bade, Dumi-tale
„Nu luă, mă rog, bătaie. Zeu, mai bine iea părăle.“
Iear boieriul om de treabă, pe minut a și chieamat
Vr'o ciți-va flăcăi ce 'ndată pe jidan mi l'au umflat
Și 'ntr'un suflet făr de veste numai cît ai fi clipit

Negustoriul jos la scară fost'a gata și lungit.
„Stăi, ghivalt, mă rog, mai strigă, nu-î cu dreptul ba-î păcat“;
Iear flăcăii-și fac poronca și se pun pe numărat.
Dăi și dăi și dăi și trage-î îndesat și potrivit
Ca la scară. Negustoriul s'așezase pe primit,
Și strigă, strigă 'nainte : „Mă rog bade Dumitale
„Nu lua mă rog bătaie, zeu, mai bine iewa părăle“
Căci zicea că mai degrabă ar fi vrut să iewa părăle,
Că bătaie nu pusese în tocmeala Dumitale.
Dar cu 'ncetul, om ca dînsul, negustoriu mai iscusit
S'a 'mpăcat și păn la una, cincî-zeci toate le-a primit.

* * *

Cînd acum sculat jidanul să se scuture 'ncepuse
Omul iear cu rugăciune la boeriu din nou se duse :

„Ieu, Cucoane, dac'ați vra
„Mai ruga-m'ași de ce-va,
„Dumnealui jupînu-î bun
„Negustoriu. Cînstit vă spun.
„Iel pe mine, vezi, mă știe
„Tocmai din copilărie
„Și pe tata l'a știut
„Nu iewam iewu nici făcut.
„Și pe mama ca pe mine
„O cunoaște foarte bine
„Și de-aceea m'ași glîdi
„Cu bănat de nu v'ar fi
„Partea mea, că-î chiar cu cale,
„S'o dau tot Domniei sale“.

— Bine, atunci boieriul zice, poruncește
Pe jidan la scară iear il mai lungeste
Și din ncu începe, știî gospodărește,
Să-î plătească partea.

Se-auzeau strigînd
Numai două glasuri, cam așa pe rînd :

„— Una !

„— Vaî ! ghivalt ! oi !

„— Două ! Trei !

„— Mă rog, destul mă doare

„Nu mai vrau să iewa bătaie, zeu, mai bine vrau părăle...

„Zalmio, Calmîn, Moti, Burăh, tata vostru iewa moare!..

„— Patru !

„—Mamă! Rifchi!..

„—Cinci! șase!

„—Tată, vai de mine,

„Zeu de cît să ieu bătaie, ieu părare vrau mai bine.“
Șapte, valeu; opt iear valeu tot așa a tot strigat
Păn în capăt încă-o dată iear cinci-zeci i-au numărat.
In sfârșit luă jidanul suta 'ntreagă chiar de plin
Orî de vrai să zici primit'a plata 'ntreagă tot pe șin.

* * *

Maî la urmă și boieriul, cum ieră și iel poznaș
Pe țeran chiemîndu-l zise :

„— Ține nați-un aldămaș,“

Și de odată 'n mină-i puse, suta 'ntreagă numărată.
Cînd văzû țeranul punga bucuros strigă de-odată :

„—Vivă 'ncoace, hei jupîne, să'mpartim un aldămaș
„Nu să zici c'ai fost tovarăș și ieșit'ai păgubaș.“

Chiar atunci de jos jidanul se sculase și auzind
Pe țeran chiemîndu-l ieară, de bătut abea sezînd :

„—Aldămaș? Cinstește-l siugur. Nu mai vreu, Oh! Veis ah, vus!
Făcû iel cătînd în urmă și pe fugă-apoi s'a pus.

T. D. Speranță.

MONOGAMIEA.

Monogamia, de și mai rară la triburile selbatece, dar tot o găsim, bine înțeles că nu monogamia ideală ci numai deprinderea de a avea o singură femeie și adesea numai de nevoie. Să nu se creadă înse că ie o născocire a civilizației de a-zî.

„Egipteni vechi ierau monogami, înzestrau fetele ca și la noi și pedepseau adulterul dînd o mie de lovituri bărbatului și tăind nasul femeiei. Nicî urmă n'a mai remas a-zî din monogamia lor, doar libertatea de care se bucură femeile berbere.“

„In Peru poporul de jos i se împunea monogamia. In Mexic de asemenea ieră monogamia; chiar bogații de și aveau voie să iea mai multe femei, una singură înse ieră legiuită și numai copiii acesteia moșteneau averile și rangurile.“

Mongolii sînt monogați, bine înțeles cei săraci, căci cei bogați au voie să ție femei mai multe, înse nu sînt recunoscute toate de legiuite. Și la iei adulterul ie pedepsit. Vinovatul ie datoriu să plătească o despăgubire ce-va, iear femeea poate fi bătută ori chiar omorită. Cu toate acestea sînt foarte stricați, și femeile adesea nu-și ascund faptele. La Iaponeji monogamia ie foarte moale pentru bărbați din pricina caselor de prostituție; mai mult încă, bărbații au voie să ție în casă un număr oare-care de femei nelegiuite. In scurt rasa mongolă ne arată o adevărată propășire a căsătoriei. Se observă de la rîpirea silită făcută încă și a-zi de Kamciadalî, și până la monogamia grosolană a Chinejilor și Iaponejilor, trecînd prin poligamia Nomazilor. In acela-și timp soarta femeii se îmbunătățește. La început luată ca o pradă, mai pe urmă ie numai cumpărată. Din supusă și proprietate desăvîrșită a părinților ori a bărbatului, capătă încetul cu încetul o slobozenie din ce în ce mai mare, și din ce în ce mai mult ie privită ca o persoană.

La Indieni se vede în legea lui Manù căsătoria monogamă și încă fără voie de despărțenie, iear soții își datoresc unul altuia credință. Adulterul ie groznic pedepsit, femeea bramină necredincioasă poate fi dată să o mînințe cîinii pe pieață și în privesătea norodului. Iear tovarășul iei, dacă nu ie bram, ie ars pe un pat de fier, iear de ie bram puțină pedeapsă, căci D zeu păzește pe ai săi. La Indieni femeea ie tratată ca un copil, bărbatul trebuie să o îmvețe și să o povățuească, iel ie mîntuitoriul iei sufletesc.

La Greci foarte de timpuriu căsătoria a fost monogamă, dar concubinele ierau încuviințate. Cît despre obiceiul de a-și fură femei se găsesc urme și la Greci;

la Sparta tînărul trebuia să fure fata, cu timpul ajunseră să le cumpere, iar mai tîrziu părinții trebuia să înzestreze fetele. Fata fără zestre ieră desprețuită. Personalitatea femeii mai nu avea ființă, tatăl putea să o mărite fără voea ieî. Femeea adulteră ieră omorîtă de bărbat, după ce mai întăiū o judecā înnaintea martorilor, tatăl putea lāsă cui vroea fata și averea ca moștenire; chiar bărbatul avea voie să-și lese averea și femeea ca moștenire cui va vroi, cum s'a întîmplat cu mama lui Demostene.

La Latini obiceiurile cāsătoriei ierau foarte asemenea cu ale Grecilor. Fata nu se mărită cu voiea ieî, ci părinții o măritau cu cine le plăcea lor și cînd vroeau; adesea o logodeau de mică; multă vreme tatăl avea voie chiar să strice cāsătoria fetei lui. În cele di'ntăiū timpuri romane femeea ieră curat roabă; exemplu ie cum Caton și-a împrumutat femeea sa Mauricia lui Hortensius. Corona ieră că bărbatul roman avea voie să-și bată femeea.

Spencer arată că la triburile cari traesc pe o întindere mare de loc și sînt împărțite icî colea, a trebuit să se desvălească monogamia. Fie-care bărbat înnainte de a avea mai multe femeî a avut una și adesea împrejurările l'au făcut să remie numai cu aceea. Unirea bărbatului cu o singură femeie ie lucru foarte puțin trainic la început; bărbatul are puterea în mină, de ce n'ar strică iegătura îndată ce nu-î mai place; mai mult încă, dacă bărbatul ie slab și nu ie în stare să-și apere femeea, altul i-o iea. După *Burckhard* la unele triburi Beduine, un bărbat se însoară pănă la cincî-zeci de ori.

Una din pricinile cari au ajutat la propășirea monogamiei ieste dreptul proprietăței, căci îndată ce bărbatul a cumpărat femeea ori a slujit pentru iea nu-î vine la socoteală să o alunge ori să se lese a fi despoiat de altul; ce-va mai mult încă, ceialalți bărbați cari sînt ca și dînsul, îi vor dă ajutoriū contra rîpitoriului. Adesea se întîmplă că bărbaților nu le dă mina să mai cumpere altele, așă că de voe de nevoie remîn monogamî.

Ce-va care ajută încă la statornicirea monogamiei, iese lipsa de războaie căci atunci numărul femeilor ie de opotrivă cu al barbaților; și poligamia n'ar putea avea ființă de cît silind un număr de bărbați a holtei.

Foloasele monogamiei pentru copii sînt fără îndoială mult mai mari de cît în celelalte forme de căsătorie. La poliandrie copilul cunoaște cu siguranță numai pe mamă, așa că nu se poate bucura de bunurile ce dau cunoașterea tatălui. La poligamie deși cunoaște și pe unul și pe altul, puțin folos are, căci intrigile dintre copiii mai multor femei cășunează o mulțime de dihonii.

În monogamie copiii cunosc pe tată și pe mamă, cu toții sînt deopotrivă înaintea părinților; între ieii chiar se face o legătură prietenească, cum zice românul „*sîngele apă nu se face*.” Chiar între toți membrii familiei se face o înrudire mai strînsă, ne mai fiind mîncăți de intrigile poligamiei.

În societățile carile au trecut faza de bărbărie se poate zice că monogamia ajută la împuținarea morții copiilor; căci am spus că poliandria poate fi folositoare copiilor în țerile cum sînt cele friguroase ale Asiei, acolo copilul cu mai mulți tați poate fi mai bine îngrijit în privința hranei care se găsește cu multă greutate. Pe urmă la selbatecii la cari femeia muncește peste măsură de mult, ie o ușurință a fi mai multe, căci atunci muncesc mai puțin și pot mai bine îngrijii de copii, de cît dacă ar fi una singură. Dar cu cît mergem spre o stare socială mai bună, cu cît bărbații cîștigă în afară traiul zilnic, iar femeia îngrijește înlăuntru de copii, cu atita o stare monogamă ie mai priincioasă copiilor de cît ori care alta; căci pe lîngă îngrijirea necontentită a mamei mai au și pe a tatălui revărsată numai asupra lor.

Monogamia mai are înriurire bine făcătoare și asupra celor în vrîstă, căci de și în monogamiile, așa zise, mai mult selbatece femeia mai n'are deosebire de cea de la poligamie, totu-și încetul cu încetul o îmbunătățire vădită se observă. Sentimentele înalte încep a lua na-

ștere, iubirea adevărată, deși rară, își are ființa, măcar din cînd în cînd; iar femeia începe să se bucure de o considerație mai înaltă.

Pe urmă cînd tinereța trece, bărbatul cît și femeia nu sînt singuri străini și fără nici un sentiment unul călără altul. Amintirile și împreună viețuirea timp de mulți ani desvălesc în ieși prietenia și dragostea care nu ar putea avea ființa la bătrînețe fără de monogamie. Iubirea din tinerețe ne fiind stînsă în ieși, se îngrijesc unul pe altul și cată a-și ușura năcazurile bătrînețelor. Și de cîte ori omul nu trăește în trecut, de cîte ori amintirile întâmplărilor vechi de zeci de ani nu-l fac să trăsără de bucurie! Toate aceste simțiri înalte nu pot avea ființa în o societate poligamă ori poliandă.

Iată ce zice Spencer cuvînt cu cuvînt:

„Nu trebi de uitat că monogamia ajută de asemenea la lungirea vieții; după ce vrîsta reproducerei a trecut, mulțămîta iubirei trainice ce monogamia desvălește între soți, cît și iubirei fieștii, anii bătrîneților sînt înmulțiți și greutatele lor sînt micșurate“.

„Cu toate feliturile de căsătorie prin care omenirea a trecut se pare foarte adevărat că monogamia a ajuns cu timpul înăscută omului civilizată, și că toate ideile, toate sentimentele cari sînt unite cu ideea căsătoriei cer numai de cît unirea unui singur bărbat cu o singură femeie“. *)

Sofea Nădejde.

Socoteală cu Dl. Lucescu.

Cea di'ntăiă lovitură a dat'o Dl. Lucescu printr'un articol publicat în „Contemporanul,“ vroind a dovedi că am făcut greșală numind și pe Vulcan între planetele ce se învîrtesc în jurul soarelui. Dl. Lucescu se întemee pe un articol al lui Tisserand, publicat în *Annuaire du*

*) După *Letourneau* și *Herbert Spencer*.

bureau des Longitudes, numai toată ciudăţia lucrului stătea în dată articolului lui Tisserand, cu mult mai pe urmă scris de cit articolul meu din „Contemperanul“. Să presupunem că Dl. Tisserand a dovedit pe deplin că ideea celor ce credeau că iese planeta Vulcan n'are nici un temei, de unde înse urmează că ieu trebuia să ştiu ce va dovedi Tisserand mai multe luni după ce voi fi scris articolul meu?! Mi se pare că asemenea cerere ar fi fost prea nedreaptă, mai ales din partea D-lui Lucescu care vorbeşte în cursul D-sale de cosmografie despre vulcanii lunii, când s'a dovedit de mult de cătră Faye că foarte greşită idee îşi fac de lună cei ce socot ca vulcanii a-dîncăturile ieî. Am prescurtat articolul lui Faye şi am găsit cu drept cuvînt prea ciudat ca Dl. Lucescu să nu fi ştiut de dovezile zdrobitoare aduse în potriva fiinţei vulcanilor în lună mult timp, după ce putuse să le citească în „*Revue scientifique*“. Cam nu se potriveşte acest fapt cu pretenţia neînţeasă ce avea ca ieu să fi ştiut mai dinnainte ce iera să scrie Tisserand!

Cum că aveam dreptul să cred că iese Vulcan urmează de acolò că așa au socotit astronomi însemnaţi nu numai înainte de articolul lui Tisserand, dar chiar şi după aceea. Ca dovadă voi aduce pe *Dallet* care în anul 1882, 15 Iulie, a publicat un articol în „*Revue scientifique*“ sub titlul „*Les planètes extrêmes de notre système solaire*“.

Iată în adevăr ce zice la faţa 81; „*Mais jusqu'à présent, il n'y a rien de plus incertain que ce corps que plusieurs ont vu, que d'autres ont cru voir, et que l'ensemble de faits paraît condamner; toutefois, ce serait une grande déception si on ne pouvait revoir ce petit astre*“ *). Pe urmă dă o listă foarte lungă de observaţii luate din o lucrare a D-lui Ledger, după lista lui Wolf, între care şi pe a lui Lescarbault din 1859, 26 Mart. Arată

*) Dar până acuma, nu-i nimic mai nesigur de acest corp *pe care mai mulţi l'au văzut*, pe care alţii şi-au inchipuit că l'au văzut, şi pe care totalul faptelor pare a-l condamna, totu-şi ne-am miră dacă nu s'ar putea vedea din nou acest astru.

apoi că după cercetările lui Kirkwood lipsește o păreche lui Mercur, căci celelalte planete au toate. În sfârșit închee zicînd următoarele cuvinte despre Vulcan: „Nous allons quitter cette planète qui a été étudiée par l'un de nos génies mathématiques français, qui doit reparaitre qui a été vue enfin, pour un corps plus hypothétique encore que l'on n'a jamais vu“ **).

După acest exemplu cred că cetitorii nu-mi vor ținea a nume de reu, dacă, într'un studiu ca „Ce știm despre lume“, în care am căutat să arăt cum mi se înfățișă mie lumea după datele de pe atunci cînd îl scrieam, am pomenit și pe Vulcan între planete. Negreșit că de scrieam articolul după publicarea lui Tissandier, aș fi fost mai la îndoeală și aș fi pus un semn de întrebare în parantez după Vulcan.

Cît în privința vulcanilor din lună rămîn încă în așteptare să văd ce va răspunde Dl. Lucescu și cum va arăta ce-l oprește pe D-sa de a primi părerea lui Faye, publicată de mult, iar nu după ce își centigrafiasse D-sa cursul.

În privința lunii Venerei, mă șfichiuiește Dl. Lucescu într'o notă la un articol intitulat „Luna Venerei“ și ca să nu-mi treacă nebagată în samă nota, mi-o însamnă cu albastru. Iată ce stă în nota de la pag. 180 No. 6 din „Recreații științifice“: D. I. Nădejde ni spune, cu toate acestea, în mod hotărîtoriu că „Venus are o lună“ (Contemporanul anul I, No. 2, 1881 Iulie în 16, pag. 45) Cine să fi amăgit pe Dl. I. Nădejde? Aceasta numai D-sa o știe“. Mai întăi se pare că iese un fapt la Dl. Lucescu a se întemeea pe articole mai nouă de cît ale mele. Văd citat un număr din „L'Astronomie, revue mensuelle, 1, Août 1882“ pe cînd articolul meu s'a scris la 1881 Iulie în 16. Metodă foarte bună! Făgăduiesc și țieu D-lui Lucescu ce-vă de acest felii, ca să-î fac o plăcere.

**) Vom părăsi această planetă care a fost studiată de unul din geniile noastre matematice franceze, care trebuie să se mai arate care a fost văzută în sfârșit, pentru un corp mai ipotetic încă pe care nime nu l'a văzut vre-o dată.

Maî întâiû după teoria lui Laplace iese cu neputință să nu aibă Venus, dacă nu două luni ca Mars (admise și de Dl. Lucescu) dar cel puțin una, cînd pămîntul și Mars au. Ieste cum am zis cu neputință să nu se fi format și pentru Venus o lună măcar. Pe urmă dacă multe din observațiile citate de Dl. Lucescu după autorii D-sale se pot explica prin greșală ori prin aceea că în dosul Venerei se vor fi aflat planete mici încă necunoscute pe atunci, ori chiar Neptun, nu-î maî puțin adevărat că n'ar fi științific a le lepădă pe toate. Maî departe ce facem cu observația de la 6 Iunie 1761 făcută de Abraham Scheuten la Crefeld? În adevăr acesta văzû un corp mic negru însoțind pe Venus în timpul trecerei sale peste soare. (Vezi *Revue scientifique* pag. 81, 1882 Iulie 16) Mi se pare că din această observație și din cele citate de dl. Lucescu urmează că trebuie să aibă Venus o lună, ba încă că a și fost văzută.

Pe lîngă acestea voiû maî adăugă că, după Dl. *Safarik*, au observat 21 de persoane cum une-ori se vede partea întunecoasă a Venerei luminată cenușiu. Din cele 21 de persoane, 12 au observat faptul de maî multe ori. Maî mult de jumătate din numărul observațiilor au avut loc între 1863 și 1875; Safarik crede că s'ar putea observa fenomenul la fie-ce conjuncție a Venerei, fiind cine-va cu luare aminte și avînd un telescop destul de tare. Cea maî veche observație asupra acestei lumini cenușii a fost făcută, după cît a putut află Safarik, de cătră Durham la 1712, maî pe urmă de Bode, Cristian Mayer, W. Herschel, Schröter, cele maî din urmă de Winnecke și Klein în 1871. Klein crede că lumină se poate explica prin presupunerea că Venus are o lună.“*)

După toate acestea poate vedea ori-cine că nu fac îeu presupunerî așa din vînt, cum i se pare D-lui Lu-

*) Safarik a publicat cercetările sale în *Gaea* anul 1874 pag. 154. — O prescurtare tradusă maî sus se află în *Jahrbuch der Erfindungen und Fortschritte auf den Gebieten der Physik und Chemie, der Technologie und Mechanik, der Astronomie und Meteorologie*. Leipzig 1875.

cescu, și că nu mă las amăgit fără să fiu cel puțin cu tovariși carii să nu-mi facă rușine.

Cred limpezită socoteala cu Dl. Lncescu și prin urmare ori cînd se va ivi prilej putem începe alta.

I. Nădejde.

HOLERA

Holera iese o boală cu vărsături și cu diaree. Se întîmplă adesea și iese cășunată de felurite pricină care atîță pielea stomahului, ori a mușchilor sau nervii acestor organe. (Otrăvire, mîncare de bucate stricate sau foarte greu de mistuit, rîniri de nervi, etc.). În lunile calde de vară se întîmplă asemenea boală în fie-care an și se cunoaște sub numele de *holeră europeană (cholera nostras)*. Numai a rare ori iese foarte tare și atunci se observă la cei ce pătinesc: vărsare foarte îmbielșugată de materii albe ce samănă a apă de orez precum și diaree tot de asemenea materii, învinețire, receală la piele, schimbare la obraz, cîrcei la pulpe, puls de abiea simțit și amorțala glasului. Aceste simptome trec de regulă ıute și numai rar se sfîrșesc cu moarte, dar se întîmplă de regulă și la *holera asiatică* care lovește adesea foarte mulți oameni o dată și iese foarte primejdioasă de vreme ce de regulă mor mai mult de jumătate din cei loviți.

Mersul holerei asiatică iese următorul. Mai tot deauna se arată dintru'ntăi slăbăciune și turburare în mistuire timp de cîte-va zile și a nume diaree apoasă fără dureri; adesea ıne boala lovește pe neașteptate ca trăsnetul. De o dată, mai cu samă noaptea, apucă pe cine-

*) Acest articol il traducem și prescurtăm după „Die neue Welt“ No. 25, 1883 pag. 630. Autoriul iese *von Pettenkofer* din München și l'a făcut pentru „*Conversations Lexikon*“ al lui *Brockhaus*.

va diaree strașnică, care numai de la început mai cuprinde exeremente colorate, apoi în curînd numai materii ca apă de orez, leșioase, cu celule epiteliale din mațele cele suptiri, cu picături de grăsime, globule de sînge, cristale de trifosfat de calciu și felurite ciuperci. Pe lângă diaree se întîmplă în totdeauna și vărsături, ce cuprind de o dată fiere și materii din stomah, apoi numai aceeași materie ca și diareile. La așa numita holeră uscată, formă de tot primejdioasă care se întîmplă rar, nu se observă materiile apoase de cari am vorbit, pentru că paralizarea mațelor face cu neputință darea afară a materiilor. O dată cu vărsăturile și diareile apoase se arată și sete chinuitoare, precum și scoborîrea temperaturii și a pulsului, bătaea inimei se slăbește, mînele, picioarele și urechile se învinețesc și se fac reci ca de mort, ochii se arată adînciți în gropile lor, glasul se face răgușit și fără sunet, urina nu se mai poate da afară, circei dure-roși încep în pulpe și tălpi, etc. În sfîrșit, une ori o dată cu încetarea vărsăturilor și a diareei, încetează pulsul, bătaia inimei, chiar și sunetele inimei cu totul și moartea urmează arătînd semnele unei opriri de sînge și paralizări de nervi (holera asfictică sau înnădușitoare). În cazuri norocite înse, începe cu încetul a se rîdica căldura, pulsul și bătăile inimei precum și urinarea începe a fi cu putință, somnul și puterile se întorc îeară-și, materiile apoase ale diareilor încep din nou a fi ca de obicei. Adesea urmează după holeră un feliu de tifus, care ține de multe ori mai multe săptămîni și de care mor destul de mulți.

Cercetarea trupurilor celor morți de holeră arată două lucruri mai însemnate: un catar de mațe cu mulțime de materie secretată și o îngroșare mare a singelui cu urmările ie. În mațe, în parte și în stomah, se află o materie ca apa de orez, care se alcătuește din apă despărțită din sînge și din celule epiteliale ale părăților tubului mistuitoriu. Pielea de prin lăuntru mațelor iese aprinsă, încruntată pe dedesupt și unelocuri desvălită de

epiteliu; ghindurile și alte prelungiri năuntrice se găsesc inflaate. Singele iese roș-albastru închis, îngroșat mai mult sau mai puțin, în unele cazuri cleios ca păcura. Se arată grămădit în inimă, în vasele capilare lipsește, așa că țesutura celulară, mușchii și alte părți sînt lipsite de sînge, uscate și neelastice, pielea iese cenușie și zbîrcită, pelițele seroase se găsesc cleioase. Mai totdeauna sînt rerunchii schimbați, uneori foarte tare, la cazuri grele; urina cuprinde albumină adesea chiar încă înainte de moartea bolnavului.

Singele pierzînd mult din apa sa se înțelege de ce se îngroașă și se mișcă mai încet și numai poate pătrunde în vasele capilare. Din această pricină încetează resuffarea în plămîi, se întîmplă lipsă de resuffare și innădușire. Creerii nu pot fi hrăniți de ajuns cu sînge și de aceea se întîmplă fenomene ce arată o suferință de creeri. Pentru că singele îngroșat iese mai puțin de cît înainte de a pierde apă, se înțelege de ce pielea iese zbîrcită. Coloarea vînată a feței și a pielei se înțelege din pricina resuffărei neîndestulătoare, căci se știe că singele se înroșește, din pricina oxigenului ce soarbe din aer. În scurt aproape toate simptomele se înțeleg din trecerea a multă apă din sînge în mațe.

Holera asiatică se cunoaște de mii de ani în unele părți ale Ostindiei (în Bengalul de jos, Malva, coasta Malabarului). Portughejii au dat de această boală, cînd în veacul al un-spre-zecelea au ajuns pe la capul *bunei Speranțe* la Goa în India, chiar în scrierile sanscrite aflăm boala descrisă cu toate simptomele sub numele de *Susrata* și de *mâha mări* (moarte mare). În sanscrit se mai numește *vishûirka* (vărsătură), *alaikâ* (circei), *vilambikâ* (colapsus.)

Fiind că toate simptomele holerei se pot întîmpla din pricina arsenicului ori a ciupercilor otrăvitoare, se poate crede că și holera iese pricinuită de vre un organism inferior, de vre un feliu de ciuperci. Până acuma nu s'a cercetat acest organism. Ființele ce pricinuesc boala se

nasc în India; dar se pot întinde de acolò peste toată lumea și se pot desvoltă și pricinui boala și în alte locuri unde găsec locuri priitoare. De mult nu-și puteau face o idee lămurită despre holeră din pricină că pe de o parte o vedeau atîrnînd și de constituția pămîntului și de legături cu țeri unde ieră boala. Din pricină că se împle om de la om de holeră ziceau că-î o boală molipsitoare, iar din pricină că o vedeau legată de felul pămîntului etc. le venea a o crede miasmatică, adecă ca frigurile. Pettenkofer a arătat la 1854 ca pe de o parte ieste holera o boală molipsitoare și că trebuie să fie aduși într'un loc germinii ce o cășunează, iar pe de alta că acei germei pentru a putea pricinui boală aveau nevoie de anumite feluri de pămînt pentru a se îmulți.

Chiar în India sînt numai puține districte în care holera ieste totdeauna, și chiar în acelea une ori se întîmplă numai din cînd în cînd cazuri, alte ori adevărate epidemii. Germeii duși în alte lucruri unde holera nu-î acasă la dînsa dau naștere la mai multe generații de ființi cari își pierd înse toată puterea în timp de un an doi și trebuie să fie aduși ieară-și germei de la locul nașterii lor pentru a începe din nou o holeră. Acest fapt s'a observat și în Europa, căci toate epidemiile au înaintat de la resărit spre apus ori de la țermul mării spre lăuntru continentului.

O dovadă convingătoare pentru începerea unei epidemii de holeră se cere să fie aduși germei din țeri unde se află boală, ne dau epidemiile din Malta și Gozo, unde s'au întîmplat șapte de la 1835. Amîndouă insulele sînt vecine și se asemănă în totul în privința pămîntului și a climatei și s'au arătat de o potrivă de priitoare pentru desvoltarea germeilor de holeră, Gozo încă și mai priitoriu de cît Malta. Inse Malta stă de a dreptul în legătură cu lumea, pe cînd la Gozo se merge de la Malta și ieată, tot deauna s'a arătat întăi epidemia în Malta, care putea primi mai ușor germei aduși din afară și numai peste două trei septămini și în Gozo. Fiind

că după cum am spus Gozo avea pământul și clima încă mai priitoare pentru holeră de cîta Malta, în totdeauna au fost epidemiile mai omorîtoare la Gozo, Faptul că nu s'au dezvoltat întăiu epidemiile în Gozo, arată că iese nevoie de germe aduși de aiurea și că am greși presupunînd că germinii zac oare cum în amortală așteptînd prilej bun. Holera asiatică iese așa de veche ca și cultura indieană cel puțin, dar nu s'a întins în Europa de cît tocmai în veacul al 19-lea. Negreșit că pricina iese iuțala comunicațiilor din veacul nostru. Cea di'ntăiu epidemie adusă în Europa s'a întîmplat la 1831, cinci ani după ce au început a împlă vapoare din Europa în India și înapoi.

Afară de comunicații se simtește în India ca și afară din India înriurirea pământului și a anotimpurilor. Sînt locuri carile s'au arătat foarte priitoare boalei și altele cari au fost cu desăvîrșire sau foarte tare scutite și anume la fie care epidemie.

În asemenea locuri chiar dacă se aduce boala de prin vecinătate tot nu se poate întinde. Între locurile aparate de holeră trebuie să cităm orașul Lyon din Franția, prin care se face comunicație așa de mare între Paris și Marsilia, amîndouă foarte primejdioase în timp de holeră. Chiar în 1849 cînd în urma unei răscoale s'au trimes regimente, carile aduseră holera din Paris și din Marsilia, și cari au încunjurat, cucerit și ocupat militărește orașul, tot nu s'a întins boala și asupra locuitorilor.

Locurile de la munți și din văle munților sînt mai puțin și mai rar atinse de boală de cit cele de la șesuri, dar și în cîmpie sînt întinderi însemnate, locuite adesea de oameni săraci, cari remin neatinse, în timp ce în împrejurimi holera omoară mulțime de oameni. Ca pildă se citează un district din Bavariea lîngă Dunărea și altul între Röder și Spree în Sachsa. Și faptele se asemănă la toate epidemiile. Scutirea de holeră poate avea două pricini: felul pământului și apa. Locurile așezate

pe pământ format din milturî nu tocmai vechi, orî pe coaste plecate tare sînt mai priitoare pentru holeră de cît cele aşezate pe stînci ce se lasă greu străbătute de apă şi de aer, precum şi de cît cele de pe muchi sau culmi ridicate între două văi.

Cînd cercetăm cum se grupează localităţile bîntuite de epidemii, vedem că nu se înşiră de-a lungul căilor de comunicaţie, ci formează regiuni cari se află în basenul acelaia-şi riu, orî sînt supuse la acela-şi mod de scurgere a apelor de pe dedesupt. Se scotea în potrivea ideilor lui Pettenkofer că holera s'a întîmplat şi la Gibraltar deşi iese zidit pe o stîncă, atunci iel a călătorit la 1868 şi a văzut că Gibraltarul iese ridicat pe o pătură de pământ roş care ţine în sine foarte multă apă şi că stîncă pe care se aşază acest pământ iese foarte crăpată. Stîncă de la Malta iese poroasă ca un burete şi aşă de moale, că se poate tăiea cu cuţitul şi cu fierăstrăul.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

(Va urmă).

T. U.

Politia de moravuri.

Monogamie, sfînta noastră familie, libertate individuală, pudoare, etc!! Ce mai beţie de cuvinte, cum a zis Lassale, toate aceste sînt numai pulbere azvirlită pentru a ascunde lucruri scîrboase; nu mă voiî sfi a spune că în societatea noastră aşă de delicată la auz, se găseşte şi promiscuitate şi poliandrie şi poligamie, nu-i vorbă nelegale, ba iertare promiscuitatea ie legală şi pusă sub apărarea poliţienească. Poate ie nevoe de lămurire? Dar ce iese prostituţia, dacă nu un soiî de promiscuitate, şi nu iese pusă sub părinteasca îngrijire a poliţiei?

Dar acum s'a găsit că toate acestea nu sînt de ajuns, cum Bucureştii oraş european să fie mai pe jos de cît Parisul orî Londra? In acelea să fie *politia de moravuri* şi în Bucureşti nu? Frumoasa poliţie de moravuri,

care a dat niște rezultate minunate să nu fie și la noi? Pare că ați uitat că sîntem Belgia Orientului?

Susținătorii acestei minunate instituții zic că trebuie de făcut aceasta pentru a împiedeca propășirea groznică a *a virusului sifilitic*. Ce nălucire au asemenea oameni, cari vor a stărpî un reu cu un mijloc ce-l va înmulți înmîit, sacrificînd o mulțime de ființi nevinovate.

Poliția de moravuri ie încă o ticăloșie din multele pe cari mintea omenească le-a născocit. Agenții ieî au voie orî la ce timp și orî pe care femeie ar presupune-o ieî că ie necinstită să o tîrie la poliție pentru a fi cercetată de doctor de ie sănătoasă; și tot odată pentru a se încredința de are autorizația poliției de a face meșteșugul de prostituată.

În Franția, unde mulțămită născocirei bărbătești asemenea poliție își are ființa, s'au întîmplat mulțime de nenorociri din pricina aceștii nerușinate bande de selbateci, cari se numesc agenții poliției de moravuri, femeî cînstite au fost prinse, tîrite în poliție de cătră aceștii călăi; fete tinere și cinstite au murit din pricina scandalului și scîrbei de a fi tîrite și supuse cercetărei doctorului, după ce mai întăiū au stat împreună cu cele mai înjosite și mai desfrîinate ale societăței de az-î.. Femeile fug de aceștii agenți mai groznic de cît de niște cini turbați. Ce vroiti stau pe uliță ca la vînat și se răpăd după gust asupra prăzei. Sînt pilde că femeî urmărite de ieî sau omorit aruncîndu-se pe ferești și cite altele de soiul acesta.

Ce vroiti, femeia orî fata care în timpul nopții aleargă poate după un doctor fiind că tatăl, bărbatul orî copilul îi sînt în primejdie de moarte poate fi prinsă și închisă până ce să cerceteză de nu ie femeie publică. Chiar zioa mare femeia vine de la lucru orî din tîrg, agentul o oprește o tîrie la poliție, îndată ce nu i vine lui la socoteală. Ce vroiti, pentru femeî nu ie libertate personală, femeia nu ie persoană, ie încă tîrie după dînsa lanțul robiei. Va veni vremea să nu putem ieși

din casă fără păzitoriū. Dar ce zice, s'au întîmplat cazuri cînd logodnica a fost rîpită de lîngă logodnicul său, fiind că agenților li s'a năzărit ce-va: răcnește, strigă, roagă-l să meargă să se încredințeze de la marturi că presupunerea lui nu ie adevărată, iel nici nu te aude zice că spuî minciuni. Căci ce li pasă, pare că dacă se va adevəri că nu au avut dreptate, are să-i pedepsască cine-va, o greșală mai mult vor zice cei mai mari ce-î de făcut. In caltea, D-lor apărători ai poliției de moravuri, odată cu votarea unei asemenea legi faceți cel puțin bunătațe de regulați ca fie-care femeie să poarte cite o zgardă pe care să fie scris a cui fiică orî femeie ie, căci astfeliū avînd un feliū de garant să fie scutită de atîtea mișelii. Poate cu chipul acesta femeile nevinovate cari nu se vor supune la poftetele agenților, nu vor fi murdărite și infectate de speculul doctorului, purtătoriū al otrăvei de care voiți să vă feriți; nici nu vor mînea nopți în închisori di'mpreună cu cele mai stricate nenorocite.

Să mai îndrăznească a zice cei cari au asemenea idei că bărbații nu sînt tiranii femeilor și că nu le au ca roabe. Cînd pentru gustul de a-și face toate mișeliele cu siguranță, (după credința lor), voesc să jertfească chiar femeî cinstite. Ce ie de făcut, ziceți, cite-va greșeli, dar vom pune stavilă acestei infecțiuni; greșală, cetiți tratatele despre aceasta și vă veți încredința.

Nu sînt destul pamflet pentru monogamie casele de prostituție, mai trebuia încă poliția de moravuri. Curação, ați apucat bine. Nime nu tăgădueste că oamenii sînt stricați, că sînt chîar selbateci în privința sexuală. Dar ca acei cari țipă mai mult pentru sfînta familie, pentru pudoare și așa mai departe, să facă legi, să reguleze și să opoșască desfriul, să iea taxe de pe asemenea mîrșăvii, să dea tot ajutoriul nelegiuitelor cari țin asemenea case! Cine nu știe că dacă o nenorocită fuge din o casă de prostituție, poliția se pune în mișcare, o prinde și o aduce să-și împlinească frumoasa funcție socială?

Înțeleg să se amestece polițiea acolò unde poate împiedeca reul, dar să oploșească și să ajute asemenea lucruri, ie chiar o dovadă de nesocotință. Femeile sînt prinse și arestate îndată ce s'ar presupune că s'au aninat de trecători, ziua în amieaza mare; *sexul slab* provoacă pe cel tare, *minorul* pe *major* și pentru că cel din urmă cu toată mărețile calități cu cari, s'a supranumit, cade în căpcana celui dintăiū adecă a minorului acesta e pedepsit, închis, batjocorit, etc. Bărbatul de trei-zeci de ani, chiar învățat care a avut toate mijloacele de a se lumina, de a căpătà o idee mai înaltă de moralitate, se teme sărmanelul să nu cadă în cursa unei minore, de șapte-sprezece ori opt-sprezece ani poate, căreia societatea nu i-a dat nici mijloace de a se lumina și nu poate avea vre-o idee de morală mai înaintată de cît selbatecii, adecă nu are nici una, ci merge călăuzindu-se numai de simțurile cele mai dobitocești. Ei bine, înalților stîpîni, de ce nu măsurați cu aceeași măsură și pentru femei; dacă iele sînt închise, de ce să nu fie și bărbații cari vor provocà pe femei? Cîți pe uliță nu urcàresc femei cinstite, nu încep a le face curte, și adesea reușesc ale nenoroci. Prin grădini cîți împlă cu cîrdurile după așa numita curte, un soiū de mîncare care strică case, nenorocēște famllii și smintēște fetele la cap? Prin saloane ce fac cei mai mulți dacă nu curte, atît femeilor măritate cît și fetelor? Multămită acești măestrii alese reușesc adesea să fugă cu femei chiar din bal. Iei bine trebuie să faceți o poliție de moravuri și pentru bărbați; mă tem înse că vor fi cam de la olaltă închiși; și-apoi știm noi vorba ceea „corb la corb nu scoate ochii.“

Cînd faceți asemenea legi ziceți că sînteți logici și drepti, că în folosul sănătăței trebuie să închideți și cercetați pe femeile desfrîinate; iei bine nu ie logic nu ie drept că și bărbații desfrînați să fie închiși?

Dirrecția urmată de „Conemporanul“.

(sfirșit).

În privința literară trebuie mai întâi să spunem câte-va cuvinte despre pricinile ce ne-au împins să publicăm anecdote populare și povești și apoi despre naturalism.

Am publicat anecdotele și poveștile și pentru însemnătatea lor literară, căci știm că plac multora cum ne plac și nouă, dar mai ales pentru a strânge material care să ne dea puțință de a cunoaște starea sufletească a poporului nostru în trecut, acuma și legăturile lui cu vecinii. Dl Gaster a cercetat mare parte din materialul literaturii populare române și a arătat cum au străbătut multe credinți din producerile literare scrise în basme și anecdote. D-sa a mai spus că afară de acest material ieșit din literatura scrisă, mai iese încă un material foarte greu de deosebit, dat de mitologia populară. Dar chiar fără a cerceta în privința originii credințelor din basme și anecdote, iese de folos să vedem cum privește și cum înțelege poporul lumea. Ieste o greșală a idealiştilor, a voi să-și închipue un țeran român care nu se află în lumea încunjurătoare în loc de a cerceta și a cunoaște pe țeranul adevărat. Prin darea la iveală a anecdotelor și a poveștilor noastre, credem că lucrăm și noi pentru a face cunoscut țeranul român.

Aice iese și locul de a spune că n'am publicat anecdote țigănești, etc, cu gând de a ne bate joc de țigani, ci pentru a arăta cum și-i închipue poporul. De asemenea prin anecdotele despre Jidani nu vom avea de gând a ne bate joc de dinșii, ci numai a arăta cum și-i închipue poporul; bine reu, dar trebuie să știm nu cum ar trebui să gândească poporul, ci cum gândește. Lăsăm pe sama idealiştilor să-și implă capul cu visuri despre felurite lucruri, noi să căutăm adevărul,

Cât despre naturalism spunem numai că ne-am ho-

țărît pentru dînsul în potrivea idealismului și în scurt că naturalismul în literatură însemnă întronarea adevărului în locul viselor. Ieste de mare trebuință să se studieze omul așa cum iese în societate cu patimile lui și cu urmările lor, fără această cunoștință nu se vor putea stărpî relele. Despre naturalism vom scrie un articol a nume pentru a putea răspunde d-lui Xenopol. Am putea să ne lăsăm de asemenea răspuns, căci d-l A. G. Djuvara a scris o carte întreagă ca răspuns. Noi înse avem de gînd să luăm lucrurile dintr'un punct de vedere ce-vă deosebit, să strîngem apărarea naturalismului mai pe scurt. Ori cum îndemnăm pe cetitorii noștri să nu treacă cu vedere scrierea d-lui Djuvara, care iese foarte bine alcătuită și bine scrisă. Ne simțim fericiți că s'a găsit în România asemenea luptătorii pentru naturalism. Asupra unor puncte nu împărtășim părerea autoriului, dar despre acestea altă dată.

Pentru a face cunoscuți autorii naturaliști am tradus mai multe bucăți din Zola etc. și vom mai traduce.

În „Contemporanul“ s'au dat la iveală și cîte-va încercări de scrieri originale, pentru că noi credem că chiar de nu va avea cine-va numai de cît talent pentru a face lucrări de artă, dar în însuflețit fiind de metoda naturalistă, va da măcar documente omenești, va arăta o parte din adevăr. Noi nu zicem că încercările de „nuvele“ publicate au fost toate naturaliste sau toate bune, cetitorii n'au de cît să-și facă sînguri idee în această privință.

Am crezut de cuviință o asemenea dare de samă pentru a închiea oare-și cum în scurt mersul ideilor noastre până acuma. În anul al treilea mari lupte ne așteaptă între altele cu „Revistă teologică“ și cu cei ce se țin încă de școala idealistă. Ne vom face datoria pe cît vom putea.

Încă o chestie însemnată despre care s'a vorbit adesea în „Contemporanul“ iese chestia femeilor. S'a dovedit prin un șir de articole că de geaba se lingusec

bărbații cu ideea că se vor putea apăra nedreptatea ce fac femeilor prin învinovățirea că sînt mai proaste de cît bărbații. S'a arătat că *creerîi femeilor sînt mai grei de cît ai bărbaților, dacă se ține samă de greutatea trupului*. Acest rezultat așa de însemnat l'a scos autoarea articolelor din datele cuprinse în articolele și cărțile privitoare la această materie și mai pe urmă s'a adevărit prin cercetări foarte însemnate ale lui Manouvrier că nu ieră greșită. Prin urmare sîngura armă ce mai rămăsese în minile bărbaților și de care se folosi și Dl. Maiorescu într'o conferință a D-sale la București, s'a frînt. S'a publicat în „Contemporanul“ o prescurtare a cărței lui Stuart Mil intitulată „Supunerea femeilor“ și s'a arătat cum se sfarmă toate încercările bărbaților de a-și sprijini privilegiile.

Lucru cîudat înse, deși de multe ori s'a spus limpede că noi privim votul, fie și universal, precum și parlamentarismul ca comedii; totu-și s'au găsit unii cari au scris că noi cerem pentru famei drepturi politice. Departe de noi asemenea idee, nu că s'ar conveni a nu le da și ast-feliu de drepturi, bărbații cari cred de mare folos votul și alte exerciții nefolositoare; dar pentru că noi știm bine că de s'ar și da asemenea drepturi femeilor tot ar rămănea în robiea bărbaților cea mai mare parte.

Despre căsătoria adevărat morală, adecă întemeată numai pe iubire, precum și de căsătoria liberă care ar face cu puțința mai mare număr de căsătorii morale încă s'a vorbit în „Contemporanul“ și se va mai vorbi cînd va fi trebuință.

I. Nădejde.

Îndrăzneala la un plagiatoriū prins cu mîna'n sac.

În „Telegraful“ de la 26 August 1883 ne răspunde Dl. A. Paigrot sau Al. Paigrot la învinovățirea ce i-am făcut că-și pla-

giează lucrările D-sale în dreapta și în stînga și astfelîu împlă colonele Telegrafului.

D-sa se mîeară și oare-și cum ne îea în rîs, că l'am descoperit tocmai acuma, după ce și-a făcut meșteșugul timp de zece luni de zile. Spre lămurirea D-sale îi vom spune că de mult știam că plagiază (ne îeră destulă dovadă limba lucrărilor D-sale), dar nu ni s'a nimerit să punem, până în urmă, mîna pe texturile franceze.

Dacă Al. Paigrot însamnă *Plagiator*, nu ne pasă, faptul înșelăciunei și a furtului literar remîne neatins. Ceî mai mulți din cetitorii „Telegrafului“ au crezut de bună samă că lucrările „Mărioara“ și „la Herăstrău“ sînt lucrări originale ale unui care are gust să-și puie un nume ciudat. Mai cinstit ar fi fost, dacă ar fi spus la fie-care bucată după cine a luat'o și nu ar fi căutat să înșele lumea. Se vede că dl. Al. Paigrot s'a îndeletnicit mult cu cetirea „Cimpoiului“ de ne dă de gîcit întorsăturile ce face.

Dl. Al. Paigrot crede că ar fi fost o grosolană nedibăcie a iscăli Al. Paigrot, cînd avea de gînd să fure; nouă ni se pare că din potrivă și a făcut astfelîu o porțiță ca să scăpe cînd va fi prins cu mîna pe lucrul altuia.

Despre greșelele de traducere și de localizare se apără foarte rău D-sa, căci orî cum a scoate într'un loc fraza despre ceasornic și a o lăsa în altul nu arată vre o ghibăcie deosebită.

Culmea tuturor îeste fraza următoare: „Observația aceasta a d-lor Digitalis și Verax mai dovedește că n'au nici cea mai mică idee de modul expeditiv în care se face partea literară din un ziar politic!“ Așă dară ne mărturisește cu nevinovăție Dl. Al. Paigrot că partea literară din ziarele politice se face furînd de ici și de colea.

Noî știm că la unele ziare se fac tot astfelîu și partea politică, ba chiar și articolele de fond. Aduceți-vă aminte de „Națiunea.“ Dar dacă se face astfelîu nu urmează că așă-i bine și că, dacă toți fură, nu mai îeste oprit de a fură și pentru oamenii cinstiți. Cinstite Al. Paigrot multe lucruri mirșave se fac de ziarele cele mari, de oamenii cei mari și de cei mici; dar departe am ajunge dacă ne-am crede din această pricină în drept de a ne luă asemenea modele.

Dl. Al. Paigrot poate va fi știind că jurnalele franțuzești de pe cari se laudă că a furat, nu au obiceiū a-și fabrica așa de *expeditiv* (ce cuvînt delicat, luați sama, vă rog) partea lor literară. Dacă așă se face partea literară la toate ziarele politice romîne, ar fi datorii D-sa să dovedească, noî nu credem până nu vom avea dovezi. Despre „Telegraful“ unde se află oploșit dl.

Al. Paigrot nu ni se cade a nu-l crede, că trebuie să știe singur cum stau trebile și afară de acestea răspunsul D-lui Al. P. se vede că a fost luat ca bun și de redacție. Treaba D-lor sale. Cei-tătorii vor judecă, cum vor voi.

Mai spunem câte-va cuvinte cinstului Al Paigrot, a nume ne mierăm cum de a remas nepedepsit de *Ioan Popescu* și de *Costică Dobrogeanu* pe carii i-a făcut să joace roluri mirșave și de ris în nuvelele D-sale. Ori poate acești prieteni s'au simțit măguliți de descrierea ce le-a făcut! Ieu unul mărturisesc că nu m'ași fi simțit tocmai vesel, dacă cine-va ar fi spus că tot socialismul și tot ce ași fi făcut pentru omenire mi-a slujit pentru a mă face iubit de feliu de feliu de femei de uiiiță, cărora să le sărut călcăiul pentru a le da îndestularea de a vedea înjosit înaintea lor un om de care tremură împărații. (Bre! Bre! Bre!). Rolul lui *Ioan Popescu* iese și mai caraghioz și amintește de cine-va dintr'un roman englezesc, care își închipuia că are ochi așa de ai dracului de străpunge pe cei pe carii privește și — bine înțeles, ieră om ca toți oamenii.

Din purtarea d-lui Al. Paigrot cu prietenii D-sale (nu va zice că trebuie și în numele lor de făcut metateze) se vede ce felu de om de treabă iese și ce gânduri au putut să-l mie pe calea ce a apucat. Să-i fie de bine, îi urez reusită.

Verax.

FELIURIMÎ.

Laptele cald ca doftorie. Un corespondent al ziarului „Milk Journal“ din Londra spune că laptele, ne fiert, dar numai încălzit, atita cât îi trebuie pentru a fi plăcut, se întrebuintază în India în potriua diareilor celor mai tari, a durerilor de stomah, a holerei, a disenteriei. După „Medical Times and Gazette“ laptele astfelu pregătit ar fi foarte bun în timpul frigurilor tifoide. Ieste o mincare hrănitoare și ușoară. („Revue scientifique No. 18, 1882 pag. 575.)

* * *

Incercări făcute asupra unui spinzurat. Un oare-care Tracy fu spânzurat la Chicago la 15 Noemvrie 1881

pentru că omorise, vertebrele gîtului se rupseră. O minută după moarte, zice „Scientific American“ doctorii Mann și Bluthardt au făcut încercările următoare: Un pol al pilei electrice fu pus în comunicație cu măduva spinărei, altul cu inima. Îndată se făcură zgîrcituri în mușchi pe unde trecea electricitatea, dar mai ales la față și la gît. Inima începù a bate încet, dar regulat, deși gîtul ieră cum am spus cu vertebrele despărțite. Doctorii Mann și Bluthardt cred că la cei mai mulți Americani spînzurați moartea iese pricinuită de o îngrozitoare zguduitură în sistemului nervos. Iei socot că dacă prin spînzurare se întîmplă să nu se rupă colona vertebrară nici măduva spinărei, atunci s'ar putea înviea cel spînzurat prin electricitate, prin frecări sau prin alte mijloace (Revue scientifique“ No. 18, 1882 pag. 575).

* - *
* - *

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Chip de a cunoaște de-î mîierea falsificată. Se amestecă două-zeci de părți de mîiere cu 60 de părți de apă apoi turnăm șpirit în amestec; dacă mîierea a fost falsificată cu glycoză atunci se lasă la fund o materie albă, adică dextrină. (*Revue scientifique* pag. 574, No. 18 1882.)

Cătră cetitori!

Anul al treilea se începe la 1 August 1883, numărul 1 se tipărește la Cernăuți și, deși va fi în curînd gata, tot se poate să-l trimetem după No. 2. Cerem iertare cetitorilor noștri pentru asemenea încurcătură, înse o odihnă de o lună de zile mi-a fost numai decît trebuitoare și No. 1 a trebuit să-l tipăresc la Cernăuți, căci mă aflam aproape de acolo. Credem că acei cari ne-au susținut până acuma ne vor susține și mai leparte și tot odată vor căută să ne mai recomînde revista și la alți Domni Iubitori de asemenea scriere.

Ioan Nădejde.

Redactorul „Contemporanului“.